

بررسی نگرش مدیران مدارس نسبت به مطالعه

غیردرسی دانش‌آموزان شهر اصفهان*

جواد یارعلی ** - دکتر فروغ السادات عریضی ***

مقدمه

مطالعه دریچه‌ی ورودی آدمی به‌دنیای دانش، تجارب، مهارت‌ها و آگاهی‌های عمیق و وسیع در دنیای کنونی است. مطالعه متأثر از عوامل متعددی است که یکی از آنها نگرش‌های افراد در مورد هر فعالیت یا رفتار می‌باشد.

نگرش یک جنبه‌ی مهم از زندگی عاطفی و احساسی ما را تشکیل می‌دهد. ما نسبت به افراد و اندیشه‌ها نظرهای خاصی داریم که ناشی از اطلاع ما از آنها، احساس ما نسبت به آنها و تمایل ما به انجام عملی در مورد آنهاست. این‌گونه نظرها بیشتر تعیین‌کننده‌ی شیوه‌ی برخورد ما با آن اشیا، افراد یا اندیشه‌هاست (کریمی ۱۳۷۹). نگرش دارای سه عنصر شناختی، عاطفی و رفتاری است.

روانشناسان اجتماعی بر این نکته توافق دارند که خصوصیت نگرش، ماهیت ارزشیابی آن است. نگرش یک سازه‌ی نظری است که به‌علت غیرقابل دسترس بودن از طریق مشاهده‌ی مستقیم باید از پاسخ‌های قابل سنجش استنباط شود. پاسخ‌هایی که برای استنباط نگرش‌ها استفاده می‌شود، شامل پاسخ‌های شناختی، عاطفی و رفتاری است (اوپنهایم، ۱۳۷۵، ص ۱۳۴).

بیان مسأله: ماهیت پیچیده‌ی وجود آدمی باعث شده است تا تقریباً تمامی رفتارها و فرآیندهای روانی او نیز پیچیده و متأثر از عوامل بسیاری باشند. به‌مدت بیش از دو نسل روان‌شناسان اجتماعی کوشیده‌اند تا ماهیت رابطه‌ی میان نگرش‌های اظهار شده نسبت به یک شیء یا یک طبقه از اشیا و رفتار همراه با پیامد آن نگرش‌ها را مشخص کنند. این کوشش‌ها نشان می‌دهد که رابطه‌ی نگرش و رفتار موضوع مهمی تلقی شده و از لحاظ نظری و عملی تلویحات و کاربردهای مهمی دارد (کریمی، ۱۳۷۳، ص ۱۷۶). از

سوی دیگر فرآیند آموزش و پرورش به‌هیچ عنوان فرآیندی ساده نیست. به‌نظر بیدن^(۱) و مائر^(۲) مدیران و معلمان با توجه به‌هنجارها یا ساختارهایی که در مدرسه یا کلاس غالب است، انتخاب‌هایی می‌کنند. این انتخاب‌ها منتهی به‌ویژگی‌های زمینه‌ای می‌شود که از قبل به‌عنوان فرهنگ مدرسه تعریف شده‌اند. فرهنگ مدرسه می‌تواند آگاهانه و به‌طور منظم به‌وسیله‌ی مدیران و معلمان تحت تأثیر قرار گیرد (کریمی، ۱۳۷۸، ص ۱۹۳). در این میان

ویژگی‌ها و نیازهای دانش‌آموزان و نگرش‌های مدیران می‌تواند عوامل مهمی تلقی شوند. مطالعه‌ی غیردرسی دانش‌آموزان مکمل فرآیند یاددهی یادگیری و بستری مناسب برای پرورش فکری و ایجاد مهارت تفکر، نقد، تفسیر و تحلیل به‌حساب آید. انجام این فعالیت دانش‌آموزان نیز متأثر از دیدگاه و نگرش مدیران مدارس آنان در این خصوص است.

از زمانی که تحقیق در مورد نگرش‌ها و رابطه‌ی آن با رفتار آغاز شده، تعریف‌های بسیار و دیدگاه‌های متعددی اصطلاح نگرش^(۳) را وصف کرده‌اند. مثلاً یک دیدگاه شناختی که مورد قبول راکیچ^(۴) (۱۹۸۶) است نگرش را به‌صورت سازمان به‌نسبت با دوامی از باورها حول یک شیء یا موقعیت که خود را آماده‌ی پاسخ به‌برخی از شیوه‌های ترجیحی می‌کند، تعریف کرده است. دیگر محققان از قبیل فیشباین^(۵) اجزن^(۶) (۱۹۷۵) و لت^(۷) (۱۹۷۷) با ارایه‌ی تعریفی «چون مقداری عاطفه‌ی مثبت یا منفی که شخص نسبت به یک موضوع اجتماعی خاص یا طبقه‌ای از موضوع‌های اجتماعی خاص ابراز می‌کند»، بر بعد عاطفی نگرش تأکید می‌کنند (لت، ۱۹۷۹). سومین موضع از سوی باگوزی^(۸) و برن کراوت^(۹) (۱۹۷۹) پس از آنکه داده‌های آنان با یک الگوی دو عاملی (شناخت و عاطفی) از نگرش‌ها تأیید شده و تلویحاً اشاره می‌کرد که هر دو عامل برای سنجش مطلوبی از نگرش‌ها باید مورد ارزیابی قرار گیرد، اتخاذ شد. دیدگاه چهارم (مکلین^(۱۰)، ۱۹۸۰ و اوسترم^(۱۱)، ۱۹۶۹) این بود که نگرش‌ها شامل عناصر شناختی، عاطفی و رفتاری هستند (کریمی، ۱۳۷۸، ص ۱۷۸).

جزء شناختی شامل همه دانستنی‌ها و باورهایی است که ما نسبت به موضوع یا متعلق نگرش داریم. متعلق نگرش، یعنی چیزی

* - این پژوهش با استفاده از اعتبارات مالی سازمان آموزش و پرورش استان اصفهان انجام گرفته است.

** - مدرس مراکز تربیت معلم و آموزش عالی

*** - عضو هیأت علمی دانشگاه اصفهان

1 - Branda, D. Baden

2- Martin, L. Maehr

4- Raukage

7- Lett

10- McLaine

3- Altitude

5- Fishbain

6- Ajzan

9- Bren Crount

11- Aostroom

یا کسی یا رفتاری که نگرش مربوط به آن است. جزء احساسی یعنی هرگونه احساس و هیجانی مثل خوشایندی یا ناخوشایندی در مورد متعلق نگرش و بالاخره جزء رفتاری همه‌ی آمادگی‌های لازم برای انجام رفتاری خاص (مربوط به نگرش) را در بر می‌گیرد. بنابراین نگرش مدیران مدارس نسبت به مطالعه‌ی غیردرسی روی یادگیری و افزایش قوای شناختی، عاطفی (علاقه‌مندی یا احساس مثبت آنان نسبت به مطالعه‌ی غیردرسی دانش‌آموزان) و رفتاری (تمام گفتارها و اعمالی که مشوق مطالعه‌ی غیردرسی دانش‌آموزان باشد و از طرف مدیر انجام شود) باشد.

پژوهش اخیر به دنبال پاسخ این سؤال اساسی است که نگرش مدیران مدارس شهر اصفهان نسبت به مطالعه‌ی غیردرسی دانش‌آموزان چگونه است؟ به عبارت دیگر، در هر یک از ابعاد سه‌گانه‌ی نگرش مدیران مدارس شهر اصفهان نسبت به مطالعه‌ی غیردرسی توسط دانش‌آموزان چه نگرشی دارند و آیا در دوره‌های مختلف تحصیلی و همچنین بین زنان و مردان نگرش‌ها متفاوت است یا نه، آیا به تفکیک رشته، دوره‌ی تحصیلی و سابقه‌ی مدیران، نگرش آنان نسبت به مطالعه‌ی غیردرسی توسط دانش‌آموزان تفاوت معناداری دارد یا نه؟

زمینه‌ی موضوع

الف) نگرش: نگرش یک حالت روانی عصبی و یک آمادگی است که از طریق تجربه‌ی سازمان یافته تأثیری هدایتی یا پویا بر پاسخ‌های فرد در برابر کلیه‌ی اشیا یا موقعیت‌هایی که به آن مربوط می‌شود دارد (آلپورت، ۱۹۳۵، ص ۸۱۰). کرج، کراچ فیلد و بلاچی^(۱) (۱۹۶۲) نگرش را چنین تعریف می‌کنند: «نگرش‌ها نظام‌هایی پایدار از ارزشیابی مثبت یا منفی، احساسات هیجانی و آمادگی‌های موافق یا مخالف برای عمل نسبت به اشیا اجتماعی هستند». (ص ۱۳۹) تر ایندیس^(۲) (۱۹۷۱) اظهار می‌دارد که «نگرش اندیشه‌ای است با بار عاطفی که دسته‌ای از اعمال را به گروهی از موقعیت‌های ویژه‌ی اجتماعی متمایل می‌سازد». ایگلی و هیمل فارب^(۳) (۱۹۷۸) و راجکی^(۴) (۱۹۸۲) نگرش را به عنوان «مجموعه‌های نسبتاً پایداری از احساسات، باورها و آمادگی‌های رفتاری نسبت به اشخاص، اندیشه‌ها، اشیا یا گروه‌ها» تعریف کرده‌اند (نقل از بارون و بیرن^(۵) ۱۹۸۴، ص ۱۲۶). تعریف‌های فوق همگی گویای آنند که نگرش «متشکل از سه جزء شناختی، احساسی و رفتاری است» (شکرکن، ۱۳۶۶، ص ۱۹). بنابراین «ترکیب شناخت‌ها، احساس‌ها و آمادگی برای عمل نسبت به یک

چیز معین را نگرش شخص به آن چیز می‌گویند». پس «نگرش نظامی بادوام است که شامل یک عنصر شناختی، احساسی و یک تمایل به عمل است». (فریدمن^(۶) و همکاران، ۱۹۷۰، ص ۱۹۵) روی هم رفته تعریف سه عنصری شناختی، تعریفی است که بیشتر روان‌شناسان اجتماعی روی آن اتفاق نظر دارند. «سه جزء شناختی احساسی و رفتاری در تعامل با هم نظام نگرش را تشکیل می‌دهند. معمولاً اجزای سه‌گانه‌ی نگرش رابطه‌ای نزدیکی با هم دارند. لیکن گاهی هم در موقعیت‌های ویژه رابطه‌ی چندانی با هم ندارند. میان نگرش‌های گوناگون یک فرد نیز اغلب ارتباط نزدیکی وجود دارد و گاهی مجموعه‌ی نگرش‌های وی به صورت یک منظومه یا نظام نگرشی (Attitude Constellation) در می‌آیند.» (شکرکن، ۱۳۶۶، ص ۲۰).

تمیز و تشخیص مفهوم نگرش از دید مفاهیم نزدیک لیکن متفاوت، به فهم دقیق آن یاری می‌رساند. عقیده^(۷) نظر و باور^(۸) و رغبت و ارزش^(۹) واژه‌های نزدیک ولی متفاوت با نگرش هستند.

ب) شکل‌گیری نگرش‌ها: در روان‌شناسی اجتماعی هر چند تأکید بر فرآیند تغییر دادن نگرش‌ها بیش از شکل‌گیری آنها بوده است، با وجود این لزوم مطالعه‌ی چگونگی شکل‌گیری آنها نیز امری انکارناپذیر است. عنصر شناختی نگرش‌ها طبق گفته‌ی صاحب‌نظران به همان طریق کسب می‌شود که ما واقعیت‌ها، دانش‌ها یا باورها را می‌آموزیم و در این اکتساب فرآیندهای بنیادی تداعی، تقویت و تقلید نقش اساسی را بازی می‌کنند.

علاوه بر این، تقلید و همانندسازی نیز در این نوع یادگیری دارای اهمیتند. اینکه یک کودک چگونه نگرش خاصی را نسبت به یک موضوع یا شیء کسب می‌کند، بسته به اطلاعاتی است که اطرافیان به او می‌دهند و اگر اطرافیان نسبت به آن موضوع نظر مثبت یا منفی داشته باشند، او نیز طبق مکانیسم‌های تداعی، تقویت و تقلید از دیگران می‌آموزد که نگرش موافق یا مخالف نسبت به یک موضوعی داشته باشد (کریبی، ۱۳۷۸، ص ۲۷۱، ۲۷۰).

همان‌گونه که قبلاً اشاره شد تأکید روان‌شناسان اجتماعی

1- Krech outchfield and Ballachev

2- Triandis 3- Eagly and Himmelfarb

4- Rajecki 5- Baron and Byrne

6- Freedman 7- Opinion 8- Belife

9- Value

بیش تر متوجه تغییر دادن نگرش‌هاست. اما باید توجه داشته باشیم که تفاوت بین شکل‌گیری نگرش‌ها و تغییر دادن نگرش‌ها تنها یک تفاوت مصنوعی و قراردادی است. به محض اینکه یک نگرش شکل‌گیری خود را آغاز می‌کند، در حال تغییر است یا لااقل در معرض تغییر قرار دارد. بعضی از محققان (کرج^(۱)، کراچفیلد^(۲)، بالاجی^(۳)، ۱۹۶۲) عوامل تکوین نگرش‌ها را چهار عامل دانسته‌اند: نیازهای شخصی، کسب اطلاعات، تعلق گروهی و شخصیت فرد.

ج) پژوهش‌های انجام شده: پژوهش‌های متعددی نیز در خصوص میزان، نوع و سایر متغیرهای مربوط به مطالعه انجام شده است. از جمله، سالک (۱۳۷۸) در یک نظرسنجی به این نتایج رسید که برای گذران اوقات فراغت ۶۴/۸ درصد از تلویزیون، ۱۰ درصد از رادیو، ۸/۹ درصد از روزنامه و مجله و فقط ۶ درصد افراد از کتاب استفاده می‌کنند، این در حالی است که ۸۰/۶ درصد از افراد اظهار داشتند که کتاب می‌خوانند. یافته‌های پژوهش گروه کارشناسی دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی (۱۳۷۳) نشانگر آن است که «سرانه‌ی مطالعه در بین مردان ۸۳ دقیقه و در بین زنان ۸۲ دقیقه است. هم‌چنین دانشجویان بیش از سایر پاسخگویان در روز مطالعه داشته‌اند و سرانه‌ی مطالعه‌ی کارشناسان ارشد در روز، ۹۴ دقیقه برآورد شده است (چکیده).

هم‌چنین پژوهش روی اساتید دانشگاه نشان می‌دهد که تنها ۱/۵ درصد از اساتید بین ۱۱ تا ۱۲ ساعت در روز مطالعه دارند. بیشترین تعداد (۴۰/۹۶ درصد) میزان مطالعه‌ی خود را بین ۳ تا ۴ ساعت اعلام داشته و ۷۱/۱ درصد، اظهار کرده‌اند که کتب غیر تخصصی رشته‌ی خود را مطالعه می‌کنند. «دلخوش، ۱۳۷۶، چکیده).

در پژوهش دیگری (عباسی، ۱۳۷۱) «مهم‌ترین زمینه‌های مورد مطالعه‌ی دانش‌آموزان به ترتیب، داستانی، دینی و مذهبی، علمی و فنی، تاریخی، سیاسی، اجتماعی و سرگرمی بوده است.» (کاردانیان، ۱۳۷۴، ص ۳۶).

روش

روش پژوهش توصیفی است. بدین صورت که نگرش دانش‌آموزان نسبت به مطالعه‌ی غیردرسی که تحت تأثیر عوامل مختلفی بوده است، بررسی و اندازه‌گیری می‌شود.

برای جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات ابتدا سازه‌ی نگرش نسبت به مطالعه‌ی غیردرسی به ابعاد و خورده متغیرهای خود در سه وجه

شناختی، عاطفی و رفتاری تقسیم شده، گویه‌های متعددی در مورد آنها نوشته شد. سپس این گویه‌ها در طیف لیکرت تنظیم و بعد از تأیید صاحب‌نظران در یک مطالعه‌ی مقدماتی روی نمونه‌ی کوچکی از مدیران مدارس شهر اصفهان اجرا و ضرایب روایی، اعتبار و سایر مؤلفه‌های لازم برای تحلیل سؤال و گویه برای آن محاسبه شد. ضریب آلفای کرونباخ به دست آمده برای این آزمون برابر با ۰/۸۷۲۹ و روایی کارشناس و صوری آن مطلوب به دست آمد. برای جمع‌آوری اطلاعات جمعیت‌شناختی مدیران مدارس نیز پرسش‌نامه‌ی محدود به متغیرهای مورد نیاز طراحی و همراه با آزمون مزبور اجرا شد.

داده‌های حاصل از پژوهش اخیر در دو سطح اسمی (مثل جنس، ناحیه) و فاصله‌ای (مثل نمره‌ی نگرش) بود لیکن به دلیل توصیفی بودن این طرح روش‌های آماری مورد استفاده بیشتر توزیع‌ها و جداول فراوانی، آمارهای تمایل مرکزی و پراکندگی و برای مقایسه‌ی گروه‌های مختلف متناسب با سطح اندازه‌گیری داده‌ها آزمون t و f برای مشخص کردن تفاوت‌های احتمالی مورد استفاده قرار گرفته است. نرمال بودن داده‌های پژوهش اخیر برای استفاده از روش‌های آماری مناسب با انجام آزمون کلموگروف اسمیرنوف مشخص و تأیید شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

سؤال یکم: به جز یک نفر، بقیه‌ی مدیران نمره‌ی نگرشی بالاتر از میانگین مورد انتظار مقیاس نگرش سنج داشته‌اند. به بیان دیگر نمره‌های نگرش افراد نمونه از نمره‌ی ۱۷۷ به بالا است که در این میان فقط ۴۵ درصد افراد از میانگین مشاهده شده (۲۲۲) نمره‌ای کمتر داشته و ۵۵ درصد باقیمانده نمره‌ی نگرش بالایی نسبت به مطالعه‌ی غیردرسی دانش‌آموزان داشته‌اند.

بنابراین در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که نگرش مدیران مدارس شهر اصفهان نسبت به مطالعه‌ی غیردرسی دانش‌آموزان مثبت و در حد مطلوب است.

سؤال دوم: برای سنجش میزان اطلاعات و دانستنی‌های مدیران مدارس در مورد مطالعه‌ی غیردرسی دانش‌آموزان، ۱۶ گویه آمده بود. بنابراین از روی میانگین مشاهده شده که بیشتر از میانگین مورد انتظار است می‌توان مثبت بودن بعد شناختی نگرش مدیران نسبت به مطالعه‌ی غیردرسی را استنباط نمود. به علاوه

توزیع نمره‌های مدیران در این بعد نیز نشان دهنده‌ی مثبت بودن نگرش مدیران است، به‌گونه‌ای که فقط ۱۷ درصد افراد نمره‌ای برابر یا پایین‌تر از میانگین مورد انتظار و ۵۱ درصد نمره‌ای برابر یا پایین‌تر از میانگین مشاهده شده‌ی مقیاس به‌دست آورده‌اند. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که نگرش مدیران مدارس در بعد شناختی نسبت به مطالعه‌ی غیردرسی مثبت و در حد قابل قبول است.

سؤال سوم: جنبه‌های احساسی، عاطفی و میزان علاقه یا بی‌علاقگی مدیران مدارس در مورد مطالعه‌ی غیردرسی دانش‌آموزان با ۱۷ گویه در مقیاس نگرش‌سنج بررسی شد. میانگین مورد انتظار و مشاهده شده‌ی این خورده مقیاس به‌ترتیب نمره‌ی ۵۱ و ۶۲ است. اختلاف این دو میانگین به‌سمت نگرش مثبت بودن جنبه‌ی عاطفی و احساسی نگرش مدیران مدارس نسبت به مطالعه‌ی غیردرسی است. مضاف بر اینکه فقط ۳۶ درصد افراد نمره‌ای پایین‌تر از میانگین مشاهده شده در این بعد از نگرش (۶۲) به‌دست آورده‌اند. مجموع این یافته‌ها، داشتن نگرش مثبت در بعد عاطفی را مورد تأیید قرار می‌دهد.

سؤال چهارم: برای الگوهای رفتاری و تمایل به‌عمل در جهت مطالعه‌ی غیردرسی دانش‌آموزان، خورده مقیاسی با ۲۵ گویه در مقیاس نگرش‌سنج در نظر گرفته شد. میانگین مورد انتظار و مشاهده شده‌ی این خورده مقیاس به‌ترتیب نمره‌ی ۷۵ و ۹۳ است. مطابق با یافته‌های به‌دست آمده فقط ۴ درصد افراد نمره‌ای برابر یا پایین‌تر از میانگین مورد انتظار و ۴۸ درصد نمره‌ای پایین‌تر از میانگین مشاهده شده کسب کرده‌اند. بنابراین هم از روی اختلاف قابل ملاحظه‌ای میانگین مورد انتظار با میانگین مشاهده شده و هم از روی درصد و تعداد افرادی که نمره‌ای بیشتر از میانگین مورد انتظار و مشاهده شده به‌دست آورده‌اند، می‌توان استنباط نمود که در این بعد نیز نگرش مدیران مدارس در جهت مثبت و مطلوب قرار دارد.

در تبیین کل ابعاد سه‌گانه‌ی نگرش مدیران مدارس نسبت به مطالعه‌ی غیردرسی دانش‌آموزان نیز می‌توان گفت همگنی و توافق بیشتری بین نمره‌ی نگرش مدیران در بعد شناختی و همگنی کمتری در بعد رفتاری وجود دارد و بعد عاطفی در حد وسط این دو است به‌گونه‌ای که انحراف معیار نمره‌ی مدیران در بعد شناختی کمتر از همه ($S=5/5$) در بعد عاطفی ($S=7/2$) و در بعد رفتاری بیش از همه ($S=10/95$) است. انحراف معیار نمره‌ی کل نگرش ($S=21/08$) است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که اطلاعات و

دانشته‌ی مدیران، مشابهت بیشتری با یکدیگر دارد در حالی که این همخوانی و مشابهت در جنبه‌های رفتاری و عملی کمتر است.

سؤال پنجم: در مجموع بین نمره‌ی نگرش مدیران مدارس به‌تفکیک سن، جنس، مدرک تحصیلی، سابقه‌ی کار، سابقه‌ی مدیریت، نواحی و دوره‌های تحصیلی مختلف تفاوت چندانی وجود ندارد و نمره‌های نگرش، چه در مقیاس کلی و چه در خورده مقیاس‌های شناختی، عاطفی و رفتاری نزدیک به‌هم هستند بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که نمره‌ی نگرش مدیران مدارس نسبت به مطالعه‌ی غیردرسی مستقل از متغیرهای نامبرده است و هیچ‌کدام از این متغیرها تفاوتی در نمره‌ی نگرش را باعث نمی‌شوند. برای مثال میانگین نمره‌ی نگرش زنان فقط ۲ نمره بیشتر از مردان است (۲۲۳ در مقابل ۲۲۱) یا میانگین نمره‌ی نگرش مدیران مدارس دولتی فقط ۳ نمره از مدیران مدارس غیر انتفاعی بیشتر بوده است (۲۲۳ در مقابل ۲۲۰) در مورد سن تفاوت‌ها کمی بیشتر است. مثلاً مدیران جوان (۲۰-۳۰ سال) و مدیران مسن (۵۱-۷۰ سال) نمره‌ی نگرشی کمتر از بقیه دارند. در حالی که همین تفاوت نیز معنادار نبود و به‌نظر می‌رسد به‌دلیل عوامل تصادفی و یا تعداد متفاوت افراد در این رده‌های سنی باشد. این یافته با یافته‌های تفکیکی مربوط به سابقه‌ی کار و سابقه‌ی مدیریت نیز همخوانی دارد به‌گونه‌ای که افراد کم سابقه (۸-۰ سال) و پرسابقه (۴۰-۲۵ سال) نمره‌ی نگرشی پایین‌تر از افرادی دارند که سابقه‌ی متوسط دارند (میانگین ۲۲۷ برای سابقه‌ی ۱۶-۹ سال در مقابل ۲۱۰ برای سابقه‌ی ۴۰-۲۵ سال).

سؤال ششم: یافته‌های مربوط به آزمون‌های معناداری تفاوت نمره‌ی نگرش مدیران نشان می‌دهد در مجموع تفاوت قابل ملاحظه‌ای بین سطوح مختلف متغیرهای جنس ($T=0/627$) و $P=0/532$ سن ($F=1/122$ و $P=0/349$) سابقه‌ی کار ($F=2/596$ و $P=0/055$) مدرک تحصیلی ($F=1/280$ و $P=0/281$) سابقه‌ی مدیریت ($F=1/694$ و $P=0/154$) و نواحی پنجگانه‌ی شهر اصفهان ($F=0/485$ و $P=0/787$) در نمره‌ی نگرش مدیران مدارس وجود ندارد. فقط تفاوت نمره‌ی نگرش مدیران مدارس به‌تفکیک دوره‌های تحصیلی ابتدایی، راهنمایی و متوسطه در حد ضعیفی معنادار بود ($F=2/812$ و $P=0/042$) بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که نمره‌ی نگرش مدیران مدارس مستقل از متغیرها سن، جنس، مدرک، سابقه‌ی کار و سابقه‌ی مدیریت است و نواحی پنجگانه نیز تفاوت معناداری با یکدیگر

ندارند. تنها متغیری که احیاناً به مقدار اندکی بر نمره‌ی نگرش مدیران مدارس مؤثر بوده است، دوره‌ی تحصیلی است.

پیش نهادها

پیش نهاد می‌شود جهت بهبود نگرش افراد مختلف و از جمله مدیران مدارس در مورد مطالعه‌ی غیردرسی اولین اقدام، غنی‌سازی کتابخانه‌های مدارس به گونه‌ای است که در درجه‌ی اول، منابع کمک درسی و مآخذ کتاب‌های درسی دانش‌آموزان و سپس مجلات علمی، روزنامه‌ها و سایر متون مفید برای مطالعه در دسترس دانش‌آموزان، معلمان و مدیران قرار گیرد. عضو شدن ماهانه و سالانه‌ی مدارس و کمک و تشویق به عضویت دانش‌آموزان در مجلات مختلف علمی و فرهنگی می‌تواند به میزان زیادی این مشکل را مرتفع سازد.

برگزاری مسابقه‌های کتابخوانی، مقاله نویسی، برگزاری دوره‌های ضمن خدمت حضوری، غیر حضوری و ارسال مجلات، جزوه‌ها و کتاب‌های مربوط به این موضوع برای مدیران، معلمان و دانش‌آموزان.

برگزاری دوره‌های آموزشی روش‌ها و فنون مطالعه به تفکیک سطوح مختلف سنی و تحصیلی در مدارس.

توزیع امکاناتی همچون بن خرید کتاب به مناسبت‌های مختلف بین مدیران، معلمان و دانش‌آموزان.

منابع

آیزن. ا.، نگرشها، شخصیت و رفتار. ترجمه‌ی نجفی زند، جعفر، تهران: (۱۳۷۵) نشر دانا.

اینه‌ایم. ا. ان.، طرح پرسشنامه و سنجش نگرش‌ها ترجمه‌ی کریم نیا، مرضیه، مشهد: آستان قدس رضوی مشهد، ۱۳۶۹.

ازکمپ. کمپیل، روان‌شناسی اجتماعی کاربردی ترجمه‌ی ماهر. فرهاد مشهد: آستان قدس رضوی مشهد، ۱۳۶۹.

اسفندیاری، مهتاش (۱۳۵۷) بررسی نظریه‌های رایج شده و تحقیقات انجام شده در آمریکا از ۱۹۲۰ تاکنون، نشریه‌ی دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران، دوره‌ی هفتم، شماره‌ی دوم، بهار و تابستان ۵۷.

اسلامی و همکاران (۱۳۷۱) نقش عوامل شخصی و آموزشی در گرایش دانش‌آموزان نسبت به مطالعه‌ی غیردرسی سازمان آموزش و پرورش استان یزد.

دبیرخانه شورای عالی جوانان (۱۳۷۵) بررسی وضعیت مطالعه و کتابخوانی در میان نسل... دبیرخانه شورای عالی جوانان تهران.

دلخوش، حسن (۱۳۷۶) نظرسنجی از اساتید دانشگاه‌های تهران درباره‌ی کتاب و کتابخوانی واحد افکار عمومی مرکز تحقیقات صدا و سیما تهران.

دلخوش، حسن (۱۳۷۶) مقایسه‌ی روشهای مقیاس‌پردازی ترستون، لیبرت و گاتمن، دانشکده‌ی علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی، پایان‌نامه، تهران.

دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی وزارت آموزش عالی (۱۳۷۸) دانشجویان و مطالعه‌ی کتابهای غیردرسی نشریه‌ی هفته‌ی کتاب، شماره‌ی مسلسل ۳۲۷، پیاپی ۳۱۰ ص ۱۴.

زنگنه، محمد (۱۳۷۴) نگرش مدیران و دبیران دبیرستانهای شهر تهران درباره‌ی کتابخانه‌ی آموزشی، دانشگاه تهران، پایان‌نامه.

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی (۱۳۷۸) بررسی نگرش دانش‌آموزان دوره‌ی ابتدایی نسبت به دروس دینی و قرآن وزارت آموزش و پرورش. شکرکن، حسین (۱۳۶۶) رابطه‌ی میان نگرش و رفتار، مجله‌ی علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شهید چمران، اهواز، دوره‌ی جدید، شماره‌ی اول، زمستان ۶۶.

شمسی، جمیله (۱۳۷۴) عوامل مؤثر در علاقمندی دانش‌آموزان به مطالعه، دانشگاه همدان، پایان‌نامه.

عباسی، لطف‌الله (۱۳۷۱) میزان و چگونگی مطالعه‌ی غیردرسی دانش‌آموزان رشته‌ی علوم تجربی آموزش و پرورش استان کهگیلویه و بویر احمد

فتحی، طاهر (۱۳۷۴) بررسی نگرش دانش‌آموزان به مواد درسی و پیشرفت تحصیلی در آن، آموزش و پرورش استان زنجان.

کاردانیان، زهرا (۱۳۷۴) بررسی علل عدم گرایش دانش‌آموزان دبیرستانی به مطالعه کتب غیردرسی و تحقیق، شورای تحقیقات اداره‌ی کل آموزش و پرورش استان همدان.

کاوه، علی اصغر (۱۳۷۴) بررسی نگرشهای معلمان و دانش‌آموزان سوم راهنمایی نسبت به مطالعه کتبهای غیردرسی، پایان‌نامه دانشگاه تربیت معلم تهران.

کاهدی، علیگرد (۱۳۷۵) مشکلات و موانع موجود در راه کتابخوانی و... اولین همایش مطالعه و کتابخوانی، خلاصه مقالات اولین همایش راههای ترویج فرهنگ مطالعه و کتابخوانی، اداره کل روابط فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، بهار ۱۳۷۶.

کریمی، یوسف (۱۳۷۸) روان‌شناسی اجتماعی، تهران: نشر ارسباران. گروه علمی و مشورتی شوراهای پژوهش و فرهنگ عمومی اصفهان (۱۳۷۶) بررسی علل کاهش مطالعه مواد غیردرسی و راههای رفع آن، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان اصفهان.

مزحجی، مریم (۱۳۷۶) وضعیت کتابخوانی در میان دانش‌آموزان مقاطع راهنمایی و متوسطه‌ی تهران، واحد افکار عمومی مرکز تحقیقات صدا و سیما، مسلسل ۳۰۹، تهران.

معمار، ثریا (۱۳۷۶) تحلیل محتوای پنج کتاب پر خواننده بر اساس جامعه‌شناسی ادبیات و رمان، دبیرخانه مشترک شوراهای پژوهش و فرهنگ عمومی اصفهان، اداره‌ی کل فرهنگ و ارشاد و اسلامی استان اصفهان.

Ajzen, I. (1988) Attitude, personality and Behavior, The Dorsey press chicago, Illinois.

C. A. Mace (1976). The psychology of study. pelican Book

C. A. Mace (1939) Today skills of study Asul treatment M. 1, vol 12

Dawes, Robyn M. (1994) psychological Measurment psychological Review, vol 101, No 2

Francis, Leslie J. (1978) Attitude and longitude: A study in Measurmen charater potential A Record of Research vol 8 (3), 119-129.

Baron R.A. and Byrne, D. 1984. Social pschology: Understanding Human INTERACTION. 4th Ed Boston MA: Allyn and Bacon. Ind.

Fagio, R.H. & Zanna. M.P. (1981). Direct experience and attitude. behavior consistency IN: L. Berdowitz (Ed) Advances in experimental social psychology (Vol,14) New York: Academic press

Fishbein, M. & Ajzen. I. (1981) Acceptance, yielding and impact cognitive processes in persuasion. In R.E. petty. T.M.

Ostrom & T.C. Breck (Eds) congnyvie responses in persuasion Hillsdale N.J. Drlbaum.

Rajecki. D.W. (1982) Attitudes: Themes and advances, Sunderland Mass Sinauer Associtates.